

**Va ser escolà de Montserrat. Avui és director de l'Orquesta Nacional de España, i un dels músics que comencen a comptar a Europa. Ara treballa per convertir l'ONE en una formació competitiva a grans nivells. Per a ell, la música és el millor diàleg possible.**

### **JOSEP PONS – La música com a parla**

(Per Jesús Ruiz Mantilla)

Quan li van plantar aquell ou ferrat damunt la taula, a dos quarts de vuit del matí, després de matines, va comprendre que això de la música tenia la seva sortida. En aquells temps de matinades, cant gregorià i estudi en silenci com a membre de l'Escolania del Monestir de Montserrat, Josep Pons havia decidit ja dedicar-se tota la vida en cos i ànima als pentagrames. Anava pujant graons amb naturalitat, sense ser gaire conscient que la música formava part dels seus gens, la seva altra parla, la seva vàlvula d'escapament, el seu present, el seu futur, la seva passió, la seva redempció, el seu propi camí de perfecció.

Aquell ou ferrat també va tenir influència. Era acabat de fer, amb les vores arrissades i el rovell d'un groc taronja intens, dotat del poder d'atracció que només ostenta el centre del sistema solar. L'infant Pons se'l va menjar en silenci, en dos o tres minuts, el temps que va trigar a assaborir la blana consistència d'aquell bé de déu sucat amp pa calent, i devia pensar que aquella glòria era privilegi d'alguns elegits i bé calia aprofitar-lo. Se l'havia guanyat pel fet d'haver-se estrenat com a organista. Cada vegada que algun resident al monestir tocava l'orgue per primer cop a la missa del

matí, tenia dret a gaudir d'aquella menja des dels temps de l'Edat Mitjana.

En Pons no ha oblidat aquell matí a Montserrat. El pas pel monestir va ser el més decisiu que ha fet a la vida aquest músic total que avui és director de l'Orquesta Nacional de España, i una de les batutes més originals i potents d'Europa, amb més de 100 concerts anuals amb orquestres d'Espanya, França, Alemanya, el Regne Unit... "Entrar a l'Escolania va ser una decisió inconscient, però després ho he pensat moltes vegades, i quan vaig dir que sí als pares, quasi sense pensar-ho, havia pres la decisió més transcendent amb set anys", diu ara en Pons, agafant-se amb el puny la cara expressiva, en constant agitació, reflex fidel de la seva manera de treballar.

El músic català és un home inquiet, que basa la seva fortalesa en l'acció lluny de l'autocomplaença, com ho demostren els passos que ha fet al llarg de la seva carrera. A casa seva ningú sabia de música. El seu pare era director tècnic en una empresa tèxtil, i la seva mare, mestressa de casa. Va ser un mestre de l'escola del poble, Puig-reig, al Berguedà, on en Pons va néixer l'any 1957, qui va aconsellar que provés d'entrar a l'Escolania de Montserrat, perquè li havia advertit una facilitat innata, quasi salvatge, per a aquesta art.

També va ser una decisió difícil per a la família, una cosa que comportava sacrifici, duresa i concessions, a canvi d'una educació privilegiada. Gairebé no ho van dubtar, a casa. Durant dos anys van pelegrinar perquè els monjos li fessin totes les proves necessàries i li seguissin la pista fins que, a l'edat de nou anys, hi va ingressar. "Pensant-ho bé, jo als nou anys me'n vaig anar de casa i ja no hi he

tornat”, diu ara, mig sorprès. Encara recorda el primer dia que hi va entrar. “Estava amb els pares en un corredor, abans que ens portessin a sopar. En un no res, em vaig girar enrere i ja se n’havien anat. M’havia quedat sol, sense saber què fer, si girar cua per anar a buscar-los o seguir per on m’indicaven...”

De Montserrat en va sortir fet un jovenet ple de somnis quan el franquisme agonitzava, decidit a dedicar-se en cos i ànima a la música i a l’agitació, perquè al monestir va mamar també l’activisme polític contra el règim, amb l’episodi profundament marcador de la tancada d’artistes i intel·lectuals a redós de la Moreneta per protestar contra el procés de Burgos.

De manera que quan va abandonar aquelles parets, començava a obrir-se pas al món un noi sensible, amb una gran formació musical i una consciència cívica compromesa, uns pilars que no tan sols conserva, sinó que ha continuat cultivant. Després va anar perseguint el seu objectiu amb les idees ben clares, i ficant-se en tot allò que li produís profit, des d’estudiar quatre instruments, piano, violí, trombó i orgue, al conservatori, cosa que ara li sap greu —“m’hauria hagut de concentrar en el piano”, diu—, fins a ingressar com a membre d’una orquestra de ball al ritme de Glenn Miller, Cole Porter i Jorge Sepúlveda, a treballar com a arranjador discogràfic per a artistes de la Nova Cançó, com Raimon o Marina Rossell, o a ocupar una plaça de trombó en una banda de l’exèrcit mentre feia la mili a les Canàries...

I així fins que es va graduar com a director d’orquestra de la mà d’Antoni Ros Marbà, a Barcelona, i va engegar aventures com la de formar l’orquestra de cambra del Teatre Lliure, als gloriosos vuitanta, amb Fabià Puigserver com a director d’una casa que

encara és un referent del teatre europeu. “En aquella orquestra només fèiem música contemporània i vam crear un públic nou que no existia”, diu en Pons.

Després van arribar els anys del sud, on va forjar l’Orquesta Ciudad de Granada com a director titular als anys noranta. “Han estat deu anys fonamentals, els millors de la meua carrera, entre els trenta-cinc i els quaranta-cinc, quan estàs en plenitud de facultats”. Una preparació intensa que li ha donat experiència suficient per a això que ara té entre mans: tornar a l’Orquesta Nacional de España una credibilitat minada durant anys de conflicte amb l’Administració i desencontres amb el públic, i col·locar-la en un lloc preferent dins un país en què hi ha molta competència i una qualitat creixent en el camp simfònic.

### **Com a futur músic, què li van ensenyar a Montserrat?**

Com a músic, quasi tot. Jo vaig començar a l’Escolania de Montserrat amb deu anys i des de llavors no he baixat dels escenaris. Allà cantàvem i apreníem dos instruments. Ens llevàvem a un quart de set i a les set ja començàvem a cantar. Allà va ser on vaig entrar en contacte amb tot el repertori, a més a més. Des dels grans polifonistes fins a Ligeti. També ens visitaven grans músics, jo recordo haver-hi vist Penderecki o Leonard Bernstein, allà.

### **Tot un llegat...**

Sí, coses que es van perdent a la litúrgia, també. després del Concili Vaticà II, l’Església, musicalment, ha aterrat una catedral per aixecar una ermiteta. Es perd el ritual, la tradició i el misteri, passa del gran patrimoni a aquestes cançonetes ridícules.

[...]

**Abans comentava el plaer que suposa estar sis hores diàries amb Mahler. És el segell de la seva generació. Per ser director d'orquestra als seus anys cal ser per força mahlerià?**

Si vols dedicar-te al camp simfònic, cal passar per tot el repertori. A Granada vaig dedicar moltes hores al Classicisme. La meva vida ha recorregut la història de la música. A Montserrat, la polifonia; al Teatre Lliure, els contemporanis. Ara, amb l'ONE, segueixo aquest tronc al qual pertany Mahler, una cosa que també ve del meu wagnerianisme. Però el cas de Mahler és fascinant perquè conté tradició, ruptura i sorpresa constant.

**Si hagués caigut a Montserrat fa uns segles, deu ser conscient que es podia haver convertit en un “castrato”. La música ens fa millors, o n'hi ha que paguen un preu molt alt per la bellesa?**

Moltes vegades, això és una ximpleria. Mira els nazis quina sensibilitat van conrear. No perquè fossin sensibles a Bach eren millors. La música ens estimula. Per ella mateixa, no fa res.

**Té fama de bon programador. El molesta?**

No. Sempre ve de gust que et diguin que ets bo en alguna cosa. Passo moltes hores muntant els programes. No es tracta pas de trucar a un músic i preguntar-li què vol fer. Cal convence'ls perquè allò que facin tingui una coherència o altra amb el que busques. No es poden fer temporades que siguin simples contenidors d'obres. És la diferència entre un hipermercat artístic i

una exposició. El Prado proposa una experiència estètica amb les seves exposicions, a les quals donen un sentit; nosaltres intentem fer el mateix amb la música. La principal responsabilitat és donar bones obres, dir al públic: “Tasti aquest plat”, i no donar-li gat per llebre. Després, cal que hi hagi una relació, un diàleg amb altres activitats que el complementin, que no es quedi tot en una mera experiència acústica. Tenim una responsabilitat amb el temps d’oci de la gent.

### **Però no es corre el risc de confondre pedagogia amb ideologia?**

Hi ha d’haver una mica de pedagogia, però sense ofendre, sense que es noti. Hi ha d’haver un ordre. En comptes d’oferir sempre el mateix, explorar amb qualitat.

### **Gaudir i sofrir amb la música. Quan s’esdevé això al podi? Quin és el moment de màxim plaer?**

Precisament quan no manes gens. Quan saps que allò funciona tot sol. És meravellós.

### **És això el que satisfà l’ego d’un director?**

A totes les disciplines artístiques existeix la vanitat. Sense ego no faríem res, tenim una certa necessitat d’explicar la nostra visió de les coses. No tan sols fer-ho, sinó mostrar com ho fem. Jo sento l’impuls de sortir a escena; suposo que en aquesta empenta l’ego és determinant, encara que siguis tímid. Però un director per lliure no fa res, necessitem la complicitat, un projecte d’orquestra només

funciona quan els músics hi creuen. Fins ara no m'ha escaigut el contrari, però toquem ferro. Sempre cal buscar aliances.

### **De qui aprèn el director?**

Els directors solem cursar l'escolàstica, però al cap i a l'últim aquest és un ofici que s'aprèn amb la pràctica. Te l'ensenya l'ús quotidiana. De qui aprens? Jo, sobretot, de dues fonts. Dels compositors i dels músics amb qui treballa. Cal ser humil i despert per aprendre de tots dos.

### **De manera que vostè és un director "enrotllat".**

Caldria preguntar-ho als músics. Fins ara, em segueixen. La meva feina és convence'ls que anem pel bon camí.

### **A més, què s'aprèn de la música fora de la música?**

Ens hauríem de preguntar què és la música per poder respondre. Una simple acumulació de sons? L'art dels sons? Si és així, cal proporcionar-li una altra mena de valors, principalment humanistes, per aprendre, perquè aquests són els que ens transfereixen. La música és una exploració de la sensibilitat i del pensament, i això és el que li dona unes atribucions que van més enllà de l'acústica, i és d'això que en podem treure profit.